

Inhoud

Zo worden jaren tijd 5

Vos [2022] 7

Wolken 9

Scheikunde 10

Plaatsbepaling 11

Fabel 13

Vragen 14

In memoriam Miklós Radnóti 16

Arnolde d'Este 17

Het boek en de uil 18

Groene nacht 19

Men 20

Gemengde berichten 21

Vos 22

Uil 23

Vallbona de les Monges 24

In memoriam Brodsky 25

Pak Yon 26

Asperge 27

Theocritus, Bucolica 28

Middag 29

Noten 30

Afscheid [2020] 31

1

Dit vroeg de man in de wintertuin zich af, 34

Dat had hij in de oorlog gezien, verslagen 35

De oorlog die altijd weer terugkwam, 36
Het liefst hoort hij de wartaal van denkers, 37
Nog steeds door diezelfde oorlog betekend 38
De dichter slaapt. Dit is het uur van de tuinman. 39
Mijn vreemd domein. Mijn vrienden hebben 40
En weer verschijnen de blijvende beelden, 41
Hoor de muziek maar de woorden niet, 42
Hij en ik, de verwarrende tweeling? 43
Hoofden zag ik, talloze hoofden, 44

II

Licht tussen de beelden, de man in de 46
Het dier dat probeerde te denken, 47
Hoeveel levens gaan er in een leven? 48
Soms bedrieglijk normaal zoals de moeder 49
Hier is geen liefde, alleen maar geweld, 50
Een schip vergaat dwars door een 51
Blijf staan! Kijk naar je hoofden, 52
Hoe is het als een slang een 53
Je wilde toch leven? Wou je dan 54
Wie zegt dit alles, welke stem roept de man 55
Loop niet weg. Blijf bij dit zachte 56

III

Op een cd van György Kurtág zag ik een steen 58
Wat wilde ik zeggen in die rotsige regels, 59
Wat voor geluid maakt de aarde 60
Verdriet heeft maar een dimensie, 61
Op de langste weg liep ik, de weg 62
De stilte als hymne, zo heb ik het 63
Nu verdwijnt ook de vogel met langzame 64
Rechttop lopende wezens 65
Nu tellen mijn voeten de weg, ik weet het, 66
Daar richt iemand zich op, een 67
Nu is stilte 68

Nawoord 69

- Een moeizame god op de rand van mijn bed,* 73
Op het duinpad kwam ik mijn moeder tegen, 74
Niet in ieders leven speelt een vuurtoren een rol, 75
Wolken van zink, kazematten van water, grijs, 76
Wie hij was vroeg de kraai boven de berken, 77
Naast een struik van rozenbottels zag ik 78
Iedereen kom ik hier tegen, duivels uit andere 79
Probeer het, alleen nog maar woorden, geen gevoel, 80
Op het andere eiland geen duinen maar rotsen, 81
In de rotswand een marter 82
De marter vroeg, wat is avond? 83
Een vogel vliegt, er valt een veer. 84
In het heldere daglicht, ijzel op sneeuw, 85
Dertien, een getal van de nevel, 86
Duizend meter lang de muur, niemand in zicht. 87
Phaidros en S. zijn een hoek omgeslagen, 88
Dat ontzettende ronde zwarte, vannacht nog in de 89
Wandelaar, wandelaar, hoor je ons nog? 90
In een gedicht van de dood? De ene man schreef lang 91
Van alle ritmes vond hij dag en nacht 92
De wetten van de traagheid, als onzichtbaar 93
Bedenk een verleden, wees niet zuinig 94
Nachtrit, dezelfde weg van altijd, je kent de bochten, 95
Mijn broer afgrond, mijn zuster bergstroom, 96
Het leek zo eenvoudig, het huis 97
Op het schelpenpad de vriend van vroeger. 98
Waarom laten de doden ons niet met rust? 99
Vanuit dat daar niets was, alles zonder 100
Zo zagen zij zich uit een verte, een hoogte, 101
Terug naar het eiland waar de woorden het eerste 102
Op het laatst wilde de oude dichter 103
Juttersfeest, de wind en zijn instrumenten, 104
Nacht aan zee. Maan op de vlucht, 105

Licht overal [2012] 109

LICHT OVERAL

Leeftocht	112
Avond	113
Figuur	114
Trixy	115
Penobscot	116
Balling	118
Nacht	119
Het	120
Kozan-ji, Myoe mediterend	121
April auf dem Lande	123
Kaars	124
Vagevuur	125
Zonder beeld	126
Riso amaro	127
Horatius aan Pollio in 2005	128
Handschoen, jaartal, foto	129
Buiten	130
Middernacht	131
Herkenning	132
Geometrie	133
Deconstructie	134
Newton	135
De tram	136
Utopia triumphans	137
Landschap	139
Raison d'être	140

EEN SPOOR IN WIT ZAND 141

ONTMOETINGEN

Juarroz	150
Wittgenstein	151
Hesiodus	152
Meng Chao	153
Shelley	154
Borges	155
Descartes	157
Vergilius, Ve ecloge	158
Ungarctti	160
Wallace Stevens	162

PARLANDO

- Gedicht 166
- Berkeley, Blake 167
- Heimwee 168
- Ondervraging 170

TER GELEGENHEID

- Gestolen gedicht 174
- Dichter 175
- Dichter 176
- Poste restante 177

Verantwoording en noten 178

Over en weer. Gedichten als brieven [2004]
(samen met Remco Campert) 181

Bitterzoet [2000] 205

- Bitterzoet 207
- Picasso, late etsen 208
- Lente 209
- Amsterdam, 1200 210
- Paula Modersohn-Becker, Stilleven 1905 211
- Sprookje 212
- De dichter Li Ho vindt een pijl op het slagveld 214
- Zomer 216
- Rilke, geschilderd door Paula Modersohn-Becker, 1906 217
- Drogbeeld 218
- De eerste foto van God 219
- Solanum Dulcamara 220
- Herfst 221
- Thuiskomst 222
- Noche transfigurada 223
- In memoriam Herman de Coninck 224
- Nee, Doorman 225

- Noten 226

Latijn	229
Raadsel	230
Zo kon het zijn	231
Harba lori fa	232
Plato, Meléndez	233
roe verdieping, Santa Monica	234
Xenofanes	225
Empedocles' toren	236
De vrienden van Thales	237
Orde	238
In memoriam Leo L.	239
Fraulund	240
Georgette B.	241
De dichter van het lezen	242
Zelf	244
In memoriam Jan G. Elburg	245
Achtste remonstrantie	246
Post	247
Small bang	248
Augustus	249
Meditatie	250
Hamburg	251
Kartografie	252
Panis angelicus	255
Tuin	256
Koude Berg	257
Ybañez, Aquoy	259
Hof, januari	260
Trein naar Galway	261
Landschap bij Detmold	262
Fujiwara-no Sadanobu	263
Sjamaan	265
Aantekeningen	266

Zelfportret van een ander [1993] 267

Het gezicht van het oog [1989] 303

I BASHŌ 305

II DE DICHTER EN DE DINGEN 311

III HET GEZICHT VAN HET OOG 319

Het bedrog van het zien

Wat er te zien was

Het innerlijk oog

De litanie van het oog

De gezichten van het oog

Gesprekken

IV BROOKLYN RESPONSORIUM 361

V WEG 365

Noten 367

Paesaggi narrati [1982] 371

Titicaca 373

Empty Quarter 374

Altiplano 375

Naar Shiraz 376

Qui'amiyat Dikakah 377

Gran Rio 378

Aas [1982]

I REDUCTIES

Aas 384

Nerval 385

I Maschi 386

Elko, Nevada 387

Finis terrae 388
Zelf 389
Graal 390
Trinidad 391
Reductie 392

II CHAGRIN PUBLIC

Sneeuw 394
Bogotá 395
Manaos 396
Abschied 397
Reiziger 398
Fin de saison 399
Het huis op het eiland 400

III TITULI 401

I. UNIO 402

Van iemand die liep werd ik iemand die zweefde. 403
Wat oor en mond aan mij was 404
De som waar mijn naam in verdween 405
Onhoorbaar het bittere zoemen, 406
In dit laatste oog van mijn waan 407

2. POEMAS DEL HIERRO 408

Skelet 409
Zon 410
Zee 411
Rotswand 412
Wijnstruik 413
Rotsplant 414
Boom 415
Scholastiek 416

IV FUJI

Hier, op de trage gekartelde flanken, 418
Hier, gepantserd met muren van ijs, gezien 419
'Hier', kan de reiziger duizend keer zeggen tegen 420
Daar, in Yamanaka geëst als een vuur onder water, 421

ENVOI

Vriend, 424

ROLLENDE STENEN

- Rollende stenen 428
Verjaardag 430
Niemand 432
Geroep en gefluister 433
Einde 435
Droom 436
Portret, zelfportret 437
Middag 438

GETIJDJE 439

BRIEVEN

- Koffer 446
Tijdgenoten 447
Dichters van veertig 448
Hotels 450
Gedicht voor Bernlef 452
Churchill's black dog, oder Herr Nuszbaum klagt 453
Laatste brief 454

EXTERIEURS

Atlas, Sahara

- Ksar, Jbel Sarhro 456
Berberkerkhof, Tinerhir 457
Ruïne bij Oulad-Merzoug 458
Leerlooiers en ververs, Marrakech 459

EXTERIEURS

Hellas

- Charon en Acheron 462
De dood van Aigeus 463
Homerus op Ithaka 465
Aischylos in Dodona 466
Sfinx in het museum van Delphi 467
Athene zegt Odysseus waar hij is 468

GESPREKKEN

- Monologen 470
- Passage met aanwezigen 471
- Dat waren tijden 472

SLOT

- De gedachte 474
- Slot 475

Aanwezig, afwezig [1970] 477

- De verzegelde rijders 479
- Over een schrijver 480
- Poseidon en Amphitrite, Villa Stabia, Pompeï 481
- F. 482
- Spookuur 483
- Nachtuur 484
- Droom 485
- Schrijver 486
- De groene jager 488
- T. 489
- Open gedicht 490
- Athene, op een amphora geschilderd door Psiax (Brescia) 493
- Aan Ed. Hoornik 494
- Niets 497

- Aantekening 498

Gesloten gedichten [1964] 499

- De vertekende minnaar 501
- Moment in Arcadia 502
- Een doorregende landstreek 503
- Jager en offer 504
- Niemand anders 505
- Liturgie 506
- Op een andere landweg zit ik, fluit en schilder 513
- Duizend nachten en dagen 514
- De wetten van de winter 515

Portret 1 520
Portret 2 521
De slapende goden 522
Het papier op de lelie 523
Gedicht in de spiegel 524
Angst maakt de toeschouwer 525
De eentonige klok 526
Golden fiction 527
Hotel Beau Rivage 528
Nice, oktober 529
De kapitein van de vlinders 530
Een roker aan zee 532
De vechtenden 534
Hij is tijd 536
Gesloten gedicht 542
Einde 544

Het zwarte gedicht [1960] 545

HET ZWARTE GEDICHT

De avond valt 548
ijzeren licht aast 549
ik ratel met mijn stappen 550
ik besta in de wereld 551
de vogels schreeuwen nu. het schreeuwt 552
aan wie moet ik mij beschrijven 553
weer schilder ik 554
een leven als geen ander 555
nog gilt dat oranje 556
nacht en dag 557
liefde, 558
nu is hij niets meer 559

VERVREEMDE GEDICHTEN

De zon wordt gewurgd in de wolken 562
Vlugger dan de slak is de slang 563
De weg vervalt aan het betraande gebergte. 564
De maan is gek en bedorven 565
Het is nacht 566
In het vervallen woud, de weke nabloei 567

De getraliede vogel vliegt over 568
Wankelend hapert het slaapvuur 569
Ich saz ûfeinem Steine 570

WAAROM ZOU TAMENUND BLIJVEN?

Middag 572
Oerwoud 573
Ibiza 60 574
M'hamid, Tagounit 575
Calera y Chozas 576
Het gedicht van de dood 577
Het stenen teken 578

Koude gedichten [1959] 579

IBIZENCER EN ANDERE GEDICHTEN

brief uit ibiza 582
verdriet, 583
als ik een straat was 584
zij is vogels 585
ander ibizencer gedicht 586
pathetisch scheepsgedicht, boven trinidad 587
archaisch, een blaadtjen 588
over een dode 589
subway, new york 591
zodiac 592
vondelpark, winters 594

KOUDE GEDICHTEN

1 telkens en toch weer proberen 598
2 dit schrijf ik 604

VIER SCHAAMTELOZE GEDICHTEN

kom nu, waarom zo gerekt het leven verdragen, 610
arme eliza tussen duizend schotsen! 611
zo heeft een ieder zijn eigen kleine paasgedachte 612
sterbemann 613

De doden zoeken een huis [1956] 615

liefdes verdriet 617

doodsbericht 618

ik ben als gras geborgen in mijn schaduw en aan de buitenkant van
ieders lichaam 619

verlangen van een gepensioneerde doodgraver 620

ik draag en trek mijn lichaam uit de tijd 621

ik ben de herfst niet 622

overleden cavalerist 623

romantiek 624

plaatsbepaling 625

des ondanks hoopvol 626

plantaardig 627

herinnering van te voren 628

nutteloze, nutteloze fluit 629

balans 630

zoals regen zoekt een natuurlijk versmelten 631

romantische herfst 632

opdracht aan een regen 633

het roepen van de overkant 634

Aantekening 635